

УДК 330.332

*Сидор Г.В.,
к.е.н., викладач кафедри банківського менеджменту та обліку,
Давидовська Г.І.,
к.і.н., доцент кафедри фінансів,
Тернопільський національний економічний університет*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНІВ

Постановка проблеми. Одним із ключових завдань нинішньої влади є питання розвитку регіонів та посилення їхнього економічного потенціалу. Важливим чинником економічного зростання є інвестиції. Для України, яка переживає період виходу з кризового стану, особливо важливим та актуальним є питання залучення іноземних інвестицій, оскільки вони мають вагомий вплив на економічний розвиток країни. Проте найбільшої деградації в Україні на сьогодні зазнає інвестиційна діяльність. Погіршення інвестиційного клімату, можливостей бюджетів усіх рівнів, зниження ділової активності суб'єктів господарювання призвели до складного стану інвестиційної сфери.

Одним із показників, що відображає стабільний економічний розвиток окремих галузей економіки, а також економіки країни загалом є інвестиційна привабливість регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми та вивчення питань інвестиційної привабливості регіонів України сьогодні набуває особливої актуальності. Теоретичним і практичним аспектам інвестиційної привабливості регіонів присвятили значну кількість праць провідні вітчизняні і зарубіжні дослідники, серед них: Власюк О. С., Гаврилюк О. В., Губанський Б. О., Драган І. В., Калач Г. М., Бланк І. О. Однак багато проблем теоретичного та практичного характеру у цій сфері залишаються невіршеними, що зумовлює потребу в проведенні додаткових наукових пошуків щодо удосконалення інвестиційної привабливості регіонів.

Постановка завдання. Визначити сутність поняття "інвестиційна привабливість регіонів". Оцінити інвестиційну привабливість регіонів України, визначити основні проблеми, пов'язані з надходженням іноземних інвестицій в економіку України, виявити шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна привабливість є головною умовою формування інвестиційного клімату регіону. У сучасній науці багато уваги приділяється дослідженню сутності інвестиційної привабливості регіону, загалом вітчизняні економісти не мають щодо розуміння сутності "інвестиційна привабливість регіону" єдиної позиції трактування цієї складної економічної категорії. У наукових роботах доволі часто бачимо спроби окремих авторів наводити визначення інвестиційної привабливості регіону як "відповідність регіону основним цілям інвесторів, що полягають у прибутковості, безризиковості та ліквідності інвестицій" [11]; "рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного регіону" [12]. А. Асаул у своїй роботі подає таке визначення: "становище регіону в той чи інший момент часу, тенденції його розвитку що, відображаються в інвестиційній активності" [1]. Я. Задорожною і Л. Дяченко інвестиційна привабливість розглядається не тільки як фінансово-економічний показник, а також як модель кількісних і якісних показників – оцінок зовнішнього середовища (політичного, економічного, соціального, правового) і внутрішнього позиціонування об'єкта у зовнішньому середовищі [4].

В українському діловому журналі "Експерт" інвестиційна привабливість розглядається в поєднанні з ефективністю інвестицій та інвестиційною діяльністю: "ефективність інвестицій визначає інвестиційну привабливість, а інвестиційна привабливість активність інвестиційної діяльності" [13].

С. О. Іщук та Т. В. Кулінич розглядають інвестиційну привабливість, як інтегральний показник, що об'єднує систему формальних і неформальних критеріїв, за якими визначається доцільність вкладення капіталу в потенційний об'єкт інвестування; сукупність певних параметрів та характеристик, притаманних цьому регіону, які дозволяють йому залучати необхідний обсяг капіталу на взаємовигідних з інвесторами умовах [6, с. 71].

Н. Макарій вбачає в інвестиційній привабливості справедливу кількісну і якісну характеристики зовнішнього і внутрішнього середовища об'єкта потенційно можливого інвестування [7].

О. Носова під сутністю інвестиційної привабливості розуміє узагальнену характеристику переваг і недоліків об'єкта інвестування, вважає її індикатором, показання якого дозволяють зробити висновки потенційним інвесторам про необхідність і доцільність вкладення фінансових засобів саме в даний об'єкт [10].

На думку вченого Т. Момота, інвестиційна привабливість являється рівнем задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного об'єкта, який може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки [9].

А. Дука вважає, що на регіональному рівні інвестиційна привабливість характеризується яскраво вираженою специфікою, яка насамперед стосується особливостей формування потенціалів кожної території, розміщення магістралей, агрокліматичних умов [3].

Л. Борщ та С. Герасимова на інвестиційну привабливість регіону дивляться з позицій інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливості залучення інвестиційних ресурсів та інших факторів, що істотно впливають на формування прибутковості інвестицій і інвестиційних ризиків [2].

Суперечливий статус поняття “інвестиційна привабливість” можна пояснити тим, що кожен з учасників процесу інвестування розуміє його по-своєму та вкладає в інвестиційну привабливість свій зміст [8].

Оцінку інвестиційної привабливості регіонів проводить НАН України (рис.1).

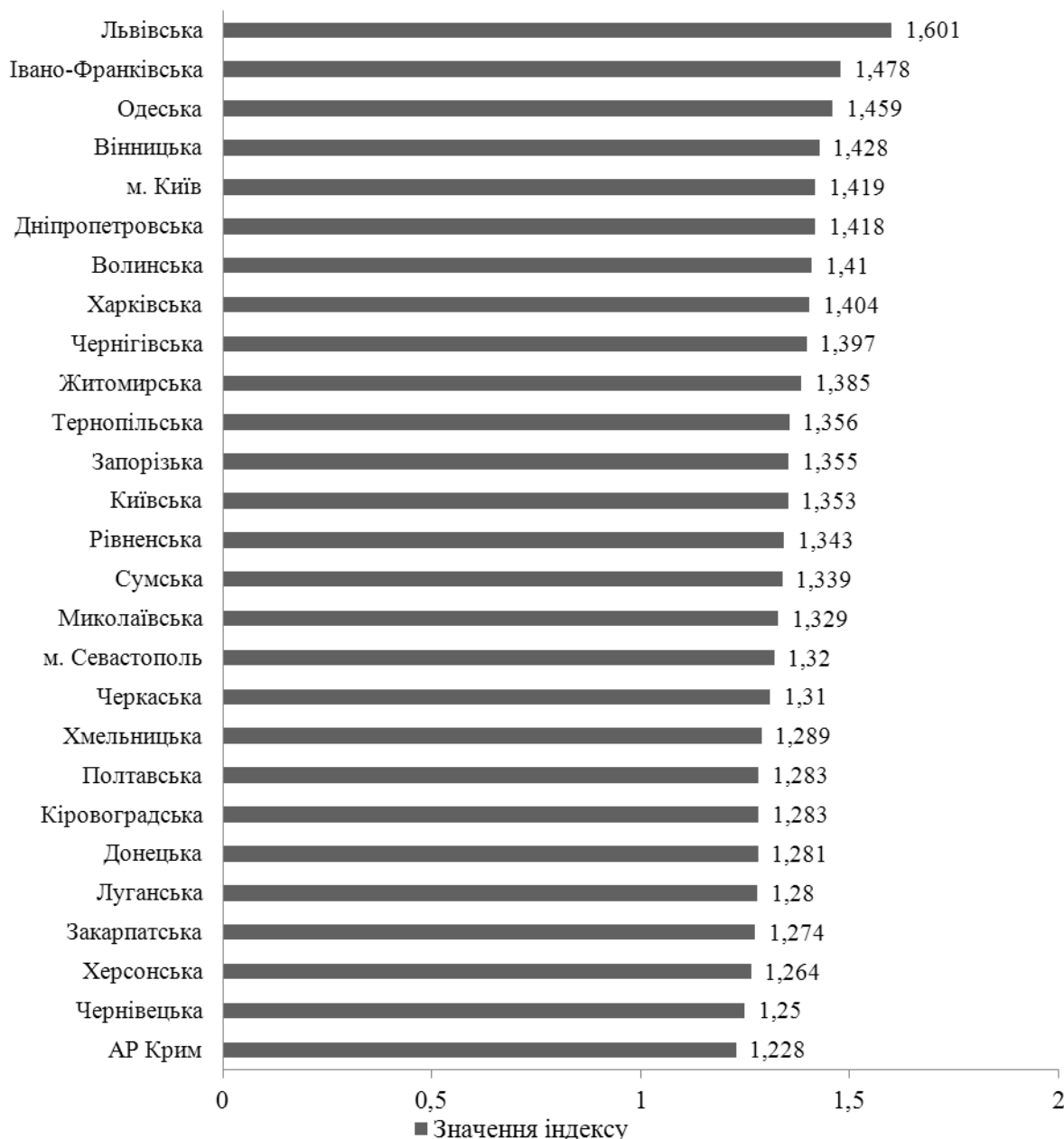

Рис. 1. Рейтинг регіонів “Індекс інвестиційної привабливості”

Джерело: [5]

Дослідження засвідчують, що за індексом інвестиційної привабливості (1, 601пункти) Львівська область посідає перше місце в Україні, тобто за підсумками 2014 р. лідерство інвестиційної привабливості регіонів отримав Львів. Івано-Франківська, Одеська, Вінницька області потрапили у групу лідерів та показують зростання конкуренції між собою. АР Крим, Чернівецька, Херсонська

області у рейтинговій таблиці розмістилися значно нижче. Місто Київ відноситься до регіонів з високим рейтингом інвестиційної привабливості для інвесторів (п'яте місце серед областей). Розбіжність в інвестиційній привабливості регіонів спричинена нерівномірністю соціально-економічного розвитку областей країни.

Інвестиційна привабливість окремого регіону формується під дією факторів національного та регіонального рівнів. Фактори національного рівня характеризують інвестиційне середовище країни загалом, а регіональні фактори притаманні окремому місту чи області. У свою чергу, серед цих факторів виділяють позитивні та негативні.

Географічне розташування, трудові ресурси, природні ресурси є позитивними регіональними факторами, які здійснюють вагомий вплив на інвестиційну привабливість регіону. Неприятливий клімат і корупція є негативними регіональними факторами, які завдають шкоди інвестиційному середовищу регіону.

Двома позитивними загальнодержавними факторами, які сприяють підвищенню інвестиційної привабливості регіонів є спеціальні заходи із залучення інвесторів на державному рівні та Євроінтеграція. Погіршення інвестиційної привабливості міст та областей України здійснюється під дією факторів державного рівня: відсутності законодавчих актів, нестабільності законодавчої бази, дії посадових осіб.

В Україні на сьогодні існує ціла низка проблем, що перешкоджають поліпшенню інвестиційної привабливості регіонів, а саме: інфляція, обмежена зацікавленість потенційних інвесторів, істотне податкове навантаження.

Щорічно Світовий економічний форум проводить опитування, згідно якого серед факторів, що мають найбільший вплив на розвиток бізнесу в Україні є: політична нестабільність (16,5%), а найменший – розвиток інфраструктури (1,0%) (рис. 2).

Рис. 2. Характеристика факторів, що заважають розвитку бізнесу в Україні

Джерело: [5]

Як випливає з рис. 2, вагомий вплив на інвестиційну привабливість регіонів здійснюють не лише політична нестабільність, доступ до фінансових ресурсів, а й бізнесові умови: недостатній рівень кваліфікації робочої сили, бюрократія.

Інвестори передбачають втрати, оцінивши перешкоди у здійсненні капіталовкладень, у створенні та веденні бізнесу, що призводять до відмови від розвитку бізнесу в регіоні.

Світова фінансова криза завдала Україні значної шкоди, в умовах якої інвестори не хочуть ризикувати та вкладати власні кошти в нестабільну українську економіку.

Необхідно зауважити, що при виборі об'єкта вкладання іноземні інвестори керуються такими умовами: захищеність вкладів та отримання прибутку. На сьогоднішній день жодна з цих умов в Україні не виконується повною мірою.

Висновки з проведеного дослідження. Інвестиційні ресурси постають важливими інструментами покращення соціально-економічного життя країни та регіонів. Їх роль у господарській діяльності суб'єктів господарювання зростає. В результаті цього з'являється потреба у створенні дієвих механізмів їх залучення, шляхом підвищення інвестиційної привабливості. Тому дослідження

направлене на визначення сутності поняття “інвестиційна привабливість регіонів”, її ролі та значення у житті регіонів.

Інвестиційну привабливість регіону запропоновано розглядати як якісну та кількісну характеристику об'єкта можливого інвестування в певний момент часу, що складається з сукупності як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів, впливає на рішення інвестора щодо доцільності інвестування у даний об'єкт та можливості здійснення інвестиційної діяльності.

Згідно з рейтингом інвестиційної привабливості регіонів, складеним Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій на 2014 р., лідерство інвестиційної привабливості регіонів отримав Львів. Івано-Франківська, Одеська, Вінницька області потрапили у групу лідерів та показують зростання конкуренції між собою.

З одержаних результатів і проведеного дослідження випливає, що формувати в Україні привабливе інвестиційне середовище потрібно з активних державних дій, спрямованих на зміну правового, економічного, політичного поля в країні.

Бібліографічний список

1. Асаул А. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов / А. Асаул // Региональная экономика. – 2004. – № 2. – С. 53–62.
2. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика [Текст] : навчальний посібник / Л.М. Борщ, С.В. Герасимова; Київський ун-т ринкових відносин, Феодосійська фінансово-економічна академія. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 685 с.
3. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : підручник : для студ. ВНЗ / А. П. Дука. – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2008. – 432 с.
4. Задорожна Я. Є. Підвищення інвестиційної привабливості підприємництва як напрямок залучення інвестиційних ресурсів [Текст] / Я.Є. Задорожна, Л.П. Дядечко // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 2. – С. 32–35.
5. Інвестиційна привабливість регіонів (повна версія). Підготовлено Київським міжнародним інститутом соціології у партнерстві з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій на замовлення Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. – Київ, 2014. – 390 с.
6. Іщук С.О. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект / С.О. Іщук, Т.В. Кулініч // Региональная экономика. – 2010. – № 3. – С. 71–78.
7. Макарий Н. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств [Текст] / Н. Макарий // Економіст. – 2001. – № 10. – С. 52–61.
8. Мамонова К. М. Інвестиційна привабливість як необхідна складова інвестиційного процесу: концептуальні підходи до її визначення та аналізу [Текст] / К. М. Мамонова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т., 2008. – Вип. 235, Т. IV. – С. 844–853.
9. Момот Т.В. Інвестиційна привабливість акціонерного товариства: удосконалення сучасних методик оцінки [Текст] / Т.В. Момот // Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління. – 2005. – № 4(34). – С. 117–122.
10. Носова О.В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи [Текст] / О.В. Носова // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С.119–137.
11. Про затвердження “Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій” : наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій № 22 від 23.02.1998 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 8. – С. 243.
12. Про затвердження “Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку” : наказ Держкомстату України № 114 від 15.04.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 5. – С. 348.
13. Рейтинг инвестиционной привлекательности регионов Украины [Текст] // Украинский деловой журнал “Эксперт” – № 49 (52) – 26 декабря 2005 – 1 января 2006 – С. 71–76.

References

1. Asaul, A. (2004), “Ordering of factors characterizing the region's investment attractiveness”, *Regionalna ekonomika*, no. 2, pp. 53–62.
2. Borshch L.M. (2007), *Investuvannia: teoriia i praktyka* [Investment: Theory and Practice], Znannia, Kyiv, Ukraine, 685 p.
3. Duka, A.P. (2008), *Teoriia ta praktyka investytsiinoi diialnosti. Investuvannia* [Theory and practice of investment activity], Karavela, Kyiv, Ukraine, 432 p.
4. Zadorozhna, Ya.Ye. (2007), “Increasing investment attractiveness of entrepreneurship as a way of attracting investment resources”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 2, pp. 32–35.

5. Investment attractiveness of regions (full version), (2014) Prepared by the Kiev International Institute of Sociology in partnership with the Institute for Economic Research and Policy, Kyiv, Ukraine, 390 p.

6. Ishchuk, S.O., Kulinich, T.V. (2010), "Evaluation of investment attractiveness of the region: Methodological aspects", *Rehionalna ekonomika*, no. 3, pp. 71–78.

7. Makarii, N. (2001), "Evaluation of investment attractiveness of Ukrainian enterprises", *Ekonomist*, no. 10, pp. 52–61.

8. Mamonova, K.M. (2008), "Investment attractiveness as a necessary component of the investment process: conceptual approaches to its definition and analysis", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, issue, 235, vol. IV, pp. 844–853.

9. Momot, T.V. (2005), "Investment attractiveness of the company: improving modern evaluation methods", *Menedzher. Visnyk Donetskoho derzhavnoho universytetu upravlinnia*, no. 4(34), pp. 117–122.

10. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи [Текст] / О.В. Носова // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С.119–137.

11. The order On approval of the "Methods of integrated evaluation of investment attractiveness of enterprises and organizations", (1998), *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, no. 8, p. 243.

12. The order On approval of the "Method of calculating the integral index of regional economic development", (2003), *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, no. 5, p. 348.

13. "Rejting investicionnoj privlekatelnosti regionov Ukrainy", (2005), *Ukrainskij delovoj zhurnal "Ekspert"*, no. 49 (52).

Сидор Г.В., Давидовська Г.І. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНІВ

Мета. Визначити сутність поняття "інвестиційна привабливість регіонів". Оцінити інвестиційну привабливість регіонів України, визначити основні проблеми, пов'язані з надходженням іноземних інвестицій в економіку України, виявити шляхи їх вирішення.

Методика дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є офіційні статистичні матеріали Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів з питань інвестиційної привабливості регіонів, ресурси Internet. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи для проведення аналізу та оцінки інвестиційної привабливості регіонів України, застосовано прийоми графічного відображення результатів.

Результати. Розглянуто наукові підходи щодо тлумачення сутності поняття "інвестиційна привабливість". Розглянуто оцінку інвестиційної привабливості регіонів. З'ясовано фактори впливу на розвиток бізнесу в Україні і причини низької інвестиційної активності регіонів. Виявлено проблеми, що перешкоджають поліпшенню інвестиційної привабливості регіонів, а саме: інфляція, обмежена зацікавленість потенційних інвесторів, істотне податкове навантаження. З'ясовано, що формувати в Україні привабливе інвестиційне середовище потрібно з активних державних дій, спрямованих на зміну правового, економічного, політичного поля.

Наукова новизна полягає у розкритті сутності поняття "інвестиційна привабливість регіону", у теоретичному обґрунтуванні і практичному вирішенні комплексу питань, пов'язаних з інвестиційною привабливістю регіонів та науковому аргументуванні напрямів його вдосконалення в сучасних умовах.

Практична значущість. Отримані результати дослідження є підґрунтям для вирішення практичних проблем інвестиційної привабливості регіонів України.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційне середовище, інвестиційна привабливість регіонів, іноземні інвестори, іноземні інвестиції, фактори впливу.

Sidor G.V., Davidovskaya G.I. INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF REGIONS

Purpose. Determine the purpose of the concept of "the investment attractiveness of regions". Rate investment attractiveness of regions of Ukraine, to identify the main problems associated with the arrival of foreign investment in Ukraine, to identify solutions.

Methodology of research. Theoretical and methodological basis of the study is the official statistical data of the Institute for Economic Research and Policy Consulting, scientific works domestic and foreign authors on investment attractiveness of regions, resources Internet. The study used general scientific and special methods for analysis and evaluation of investment attractiveness of regions of Ukraine applied techniques graphical display of results.

Findings. We consider scientific approaches to the interpretation of essence of concept "investment attractiveness". Considers the investment attractiveness of regions. It is found impacts on business development in Ukraine and the reasons for low investment activity regions. The problems impeding the improvement of investment attractiveness of regions, namely inflation, limited interest of potential investors substantial tax burden. It was found that form in Ukraine an attractive investment environment with the required active state action aimed at changing the legal, economic and political fields.

Originality consists in revealing the essence of the concept of "investment attractiveness of the region", the theoretical study and practical solving complex issues related to the investment attractiveness of regions and areas of scientific reasoning to improve it in modern terms.

Practical value. The results of research is the basis for solving practical problems of investment attractiveness of regions of Ukraine.

Key words: investment, investment environment, investment attractiveness of regions, foreign investors, foreign investments, factors of influence.

Сидор Г.В., Давидовская Г.И. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ РЕГИОНОВ

Цель. Определить сущность понятия “инвестиционная привлекательность регионов”. Оценить инвестиционную привлекательность регионов Украины, определить основные проблемы, связанные с поступлением иностранных инвестиций в экономику Украины, обнаружить пути их решения.

Методика исследования. Теоретико-методологической основой исследования являются официальные статистические материалы Института экономических исследований и политических консультаций, научные труды отечественных и зарубежных авторов по вопросам инвестиционной привлекательности регионов, ресурсы Internet. В процессе исследования использованы общенаучные и специальные методы для проведения анализа и оценки инвестиционной привлекательности регионов Украины, применены приемы графического отображения результатов.

Результаты. Рассмотрены научные подходы относительно толкования сущности понятия “инвестиционная привлекательность”. Рассмотрена оценка инвестиционной привлекательности регионов. Выявлены факторы влияния на развитие бизнеса в Украине и причины низкой инвестиционной активности регионов. Обнаружены проблемы, которые препятствуют улучшению инвестиционной привлекательности регионов, а именно: инфляция, ограниченная заинтересованность потенциальных инвесторов, существенная налоговая нагрузка. Выяснено, что формировать в Украине привлекательную инвестиционную среду нужно из активных государственных действий, направленных на смену правового, экономического, политического поля.

Научная новизна заключается в раскрытии сущности понятия “инвестиционная привлекательность региона”, в теоретическом обосновании и практическом решении комплекса вопросов, связанных с инвестиционной привлекательностью регионов, и научном аргументировании направлений его совершенствования в современных условиях.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования являются основой для решения практических проблем инвестиционной привлекательности регионов Украины.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, инвестиционная среда, инвестиционная привлекательность регионов, иностранные инвесторы, иностранные инвестиции, факторы влияния.